

OSMANLIDA AKKOYUNLU BAKİYESİ BİR AŞİRET: PÜRNEKLER

Davut ŞAHBAZ*

ÖZ

Bozkır göçerliğini benimseyen Türkmenler, sadece içtimai bir topluluk değil aynı zamanda politik örgütlenme sistemi içinde devlet kurma, yönetme güç ve yeteneğine sahipti. Nitekim Selçuklu ve Osmanlı gibi Akkoyunlu Devleti de Türkmenlerin bu özellikleri çerçevesinde çeşitli boylarının konfedere şekilde bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Bu bağlamda otuz dokuz oymaktan oluşan Akkoyunluların önemli bir boyunu Pürnekler meydana getirmektedir. Bunlar Karayülük Osman Bey'den itibaren devlet nezdinde etkin olmaya başlamışlar ve akabinde Hamza ve Uzun Hasan beylere destek vermişlerdi. Bu destekleri sayesinde Akkoyunlu hanedanı olan Bayındıriyelerden kız almak suretiyle sıhriyet kurmuşlardır. Şah İsmail Akkoyunluları ortadan kaldırdıktan sonra ise Safevîlerin siyasi hakimiyetine girmişlerdi. Burada önemli vazifeler icra eden Pürneklerden bir kısmı, Osmanlı Devleti tabiiyetine girerek 16. yüzyılda Bozulus, Halep ve Yeni İl Türkmenleri içinde temsil olundular. 17. yüzyıldan itibaren Orta ve Batı Anadolu'ya göç ederek başta Ankara olmak üzere Eskişehir, Afyon Bursa ve Konya'nın muhtelif yerlerine dağıldılar. Hatta Ankara yöresinde kalabalık sayılarından dolayı Pürnek (Günyüzü) adıyla bir kaza teşkil edildi. İşte bu çalışmada Akkoyunlu, Safevî ve Osmanlı zamanında Pürneklerin tarihi üzerinde durulmakta olup özellikle Osmanlı dönemindeki durumları, tahrir, nüfus, temettuat ve münferid vesikalardan hareketle incelendi. Böylece etkili bir aşiret olan Pürneklerin tarihine bir nebze ışık tutulmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: Pürnek, Günyüzü, Akkoyunlu, Osmanlı, Konar-Göçer, Aşiret.

THE PURNEK TRIBE: A TRIBE OF THE AKKOYUNLU REMAINS IN THE OTTOMAN EMPIRE

ABSTRACT

The Turkmens, who embraced the nomadic lifestyle of the steppes, were not only a social community but also possessed the power and ability to establish and govern a state within a political organizational system. Indeed, like the Seljuks and Ottomans, the Akkoyunlu State was also established through the confederation of various Turkmen tribes based on these characteristics. In this context, the Pürnek tribe constituted an important branch of the Akkoyunlu, which consisted of thirty-nine tribes. They began to be influential in the state from the time of Karayülük Osman Bey and subsequently supported Hamza and Uzun Hasan Beys. Thanks to this support, they established a relationship of affinity by marrying daughters from the Bayındiri family, the Akkoyunlu dynasty. After Shah Ismail eliminated the Akkoyunlu, they came under the political rule of the Safavids. Some of the Pürnek tribe, who held important positions here, entered the Ottoman Empire and were represented among the Bozulus, Aleppo, and Yeni İl Turkmen tribes in the 16th century. From the 17th century onwards, they migrated to Central and Western Anatolia, settling in various locations including Ankara, Eskişehir, Afyon, Bursa, and Konya. In fact, due to their large numbers in the Ankara region, a district called Pürnek (Günyüzü) was established. This study focuses on the history of the Pürnek tribe during the Akkoyunlu, Safavid, and Ottoman periods, examining their situation during the Ottoman era in particular, based on cadastral records, population records, tax records, and individual documents. In this way, an attempt has been made to shed some light on the history of the Pürnek tribe, which was an influential tribe.

Keywords: Pürnek, Günyüzü, Akkoyunlu, Ottoman, Nomadic, Tribal.

Giriş

Karayülük Osman Bey tarafından Diyarbakır'da kurulan Akkoyunlu Devleti, Oğuzların Bayındır boyuna mensup bir Türkmen devletidir. Bazı kaynaklarda bu mensubiyetten dolayı

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 29.09.2025

Yayına Kabul Tarihi: 16.03.2026

* Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Konya, ORCID ID: 0000-0002-5303-3493,
E-Posta: davut.sahbaz@selcuk.edu.tr

kendilerine Bayındır Bey-oğulları veya Bayındırıye Devleti de denilmiştir. 13. yüzyılın sonlarından itibaren Horasan'dan Azerbaycan'a gelen Akkoyunlular, 14. yüzyılın sonlarında Azerbaycan, Harput ve Diyarbakır arasındaki sahada yaşamaktaydılar (Sümer, 1989, s. 270-274; Uzunçarşılı, 2019, s. 188, 189). Aşiret aristokrasisinin güçlü olduğu Akkoyunlular, konfedere şekilde bir araya gelmiş Türkmen oymaklarından oluştuğu için idari ve askerî teşkilatlanmalarında boy asabiyesi oldukça kuvvetliydi. Bu bağlamda Akkoyunlular; Afşarlar, Ağaçeriler, Ağmalu, Ahmedlü, Alpagut, Emirlü, Arapkirlü, Baharlu, Bayat, Bayramlu, Biçenlü, Buldukanî, Bozdoğanlılar, Çakirlü, Çemişgezeklü, Çepni, Çigani, Döğer, Duharlu, Dulkadirlü, Hacılı, Hamza Hacılı, Haydarlu, İnallu, Candaroğulları (İsfenderiyarî), İvaz, İzzeddin Hacılı, Harbendelü, Mamaşlu, Miranşahî, Musullu, Pazukî, Pürnek, Karmanlı (Karamanî), Koca Hacılı, Rebi'a, Sa'dlu, Şamlu, Tabanlı ve Yurtçı olmak üzere toplam otuz dokuz oymaktan müteşekkildi (Woods, 1993, s. 325-344; Erdem-Paydaş, 2021, s. 50-60).

Bu oymaklar; Akkoyunluların, Safevîlerin ve Osmanlıların siyasi organizasyonlarında yer alarak İran, Azerbaycan ve Doğu Anadolu coğrafyalarının Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır. Kimi zaman yerleşik hayata geçip köyler kurarak, kimi zaman klasik göçer yaşamlarına devam ederek Türk kültürünün taşıyıcısı olmuşlardır. Bu çerçevede Türkistan'dan Azerbaycan'a, İran'dan Anadolu'ya kadar pek çok yerleşim yeri Türkmen boy ve oymaklarının isimleriyle anılmaktadır. Dolayısıyla zikredilen bölgelerin iskân tarihleri, Türkmen boylarından ayrı düşünülemez. Yukarıda isimleri zikredilen oymakların tarihleri, dağıldıkları yerler, yerleşik hayata geçiş süreçleri ele alınarak ortaya konulmalıdır. İşte bu anlayış çerçevesinde yapılan çalışmada Akkoyunluların önemli boylarından biri olan Pürneklerin, 14. yüzyıldan itibaren hangi coğrafyalarda yerleştikleri, hangi siyasi ve idari teşekküller içerisinde yer aldıkları tespit edilerek Anadolu'nun iskân tarihine Pürnekler nazarından değinmek amaçlanmıştır.

Diğer yandan çalışma Pürnekler hakkında bilgi veren kaynaklar tarafından şekillendirilmiştir. Özellikle Akkoyunlu ve Safevî kaynaklarında Pürnekler, beyleri nezdinde incelenerek faaliyetleri anlatılmıştır. Fakat Anadolu'nun siyasi yapısıyla ve Osmanlıların konar-göçerler üzerinde takip ettiği politika neticesinde boy asabiyesi kırılmış olup onlar ilk dönemleri kadar etkili olamamışlardır. Osmanlı döneminde birer vergi reayasına dönüşmüşlerdir. Dolayısıyla onların bu dönemdeki tarihleri, tahmini nüfusları, ödedikleri vergi miktarları, yaşadıkları liva, kaza ve köyler zaviyesinden ele alınmıştır.

Pürneklerin Osmanlı dönemine kadarki tarihleriyle ilgili kullanılan ana kaynakların başında Kitâb-ı Diyarbekriyye (Ebû Bekr-i Tihârî), Târîh-i Âlem-Ârâ-yi Abbâsî (İskender Bey Münşî-yi Türkmen), Ahsenü't-Tevârîh (Hasan-ı Rumlu), Arznâme (Celâleddin Devvânî) ve Tarih-i Kızılbaşan gelmektedir. Bahsedilen eserler bazı araştırmacılar tarafından da kullanılmıştır. Bunlardan birincisi ve belki de en önemlisi John E. Woods'un, 300 Yıllık Türk İmparatorluğu Akkoyunlular, başlığı ile Türkçeye çevrilen eseridir. Akkoyunluları kuruluştan çöküşe kadar tüm siyasi yönlerini derinlemesine inceleyen yazar, ayrıca Akkoyunlu aşiret konfederasyonunu meydana getiren oymakların kimler olduğunu ve devlet içerisindeki faaliyetlerini de ele almıştır. Bu minvalde yapılan çalışmalardan ikincisi İlhan Erdem ve Kazım Paydaş tarafından kaleme alınan Ak-Koyunlu Devleti'dir. Eserde Akkoyunluların siyasi hayatının yanı sıra devlet yapısı, fikri ve içtimai hayatına ilişkin önemli bilgiler mevcuttur. Konuya dair başka bir çalışmada Tufan Gündüz'e ait Anadolu'da Türkmen Aşiretleri'dir. Bu eserde Gündüz, Akkoyunluların temelini oluşturan Bozulus Türkmenlerini arşiv vesikaları çerçevesinde ortaya koymuştur. Yine aynı konu hakkında Faruk Sümer, Bozulus Hakkında adlı makalesinde Bozulusların kavmi mahiyetleri, siyasi hayatları, iktisadi ve mali teşkilatlarına değinmiştir. İlhan Şahin ise Yeni-İl Kazası ve

Yeni-İl Türkmenleri (1548 -1653) adlı doktora tezinde bölgedeki Türkmenlere dair önemli bilgiler vermektedir.

1. Akkoyunlular ve Safevîler Döneminde Pürnekler

Pürnekler, kaynaklarda Pürnâk, Pernâk, Bürnâk gibi imlalarla kaydedilmişlerdir. F. Sümer yapmış olduğu değerlendirmede bu adın Pürnek şeklide telaffuz edilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Sümer, 1949, s. 32, 33). Günümüzde Pernek/Pürnek ifadesi Polatlı (Ankara) ve Zara (Sivas) yörelerinde toplantı dernek anlamında kullanılırken, Yozgat'ta sürüden ayrılmış davar, Giresun ve Trabzon'da Sürüye katılan yabancı koyun ve keçi, Gümüşhane'de ise birçok kimse-den otlatılmak üzere bir araya toplanan hayvanlar için kullanılmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Anadolu'daki telaffuzu ve anlamı bu şekilde olan Pürnekler, Akkoyunlu hanedanının mensup olduğu sağ kanadın ana aşireti Bayındırlardan kız alıp vermiş tek aşiret olma özelliği taşımaktadır (Erdem-Paydaş, 2021, s. 64-66). Bu durum ise Akkoyunlu ulusu içerisindeki en soylu aşiretlerden biri olan Pürnekleri, oymaklar arasında ayrı bir yere konumlandırmaktadır. Bununla birlikte Arznâme adlı eserde Pürnek beylerinden Emir Mansur Bey¹, Seydi Ali Bey ve Şah Ali Bey² sağ kol emirleri arasında zikredilmektedir (Arznâme, 2024, s. 101, 139, 141). Ayrıca Otlukbeli Savaşı'nda Pürnekler ordunun sağ kanadında görev almışlardı (Arat, 1939, s. 303, 304). Bu durum ise Pürneklerin Akkoyunlu Devlet'i içerisindeki mevkilerini göstermesi bakımından önemlidir.

Pürnekler, Karayülük Osman Bey'den itibaren devlet hizmetinde etkin bir şekilde rol almışlardır. O dönemde Pürneklerin başında Kûh Ahmed Bey bulunurken, 1421 yılında Karayülük Osman ile Karakoyunlu İskender Bey arasında geçen bir muharebede üstün gayretler göstererek büyük takdir toplamıştır. Karayülük Osman Bey'in damadı da olan Kûh Ahmed, Karakoyunlularla girilen mücadelelerin birinde ölmüştür (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 63; Gündüz, 2010, 160; Woods, 1993, s. 340; Erdem-Paydaş, 2021, s. 64, 65). Karayülük Osman Bey'in ölümünden sonra Sultan Hamza ve Şeyh Hasan'a destek veren Pürnekler, 1451 yılında Uzun Hasan'ın arkasında saf tutmuşlar ve onun yönetimine sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır (Woods, 1993, s. 340; Erdem-Paydaş, 2021, s. 65). Bu dönemde öne çıkan Pürnek beyi ise Şah Ali'dir. Onun hakkında Kızılbaşlar tarihinde "bu kavmin (Pürnekler) en büyük emiri Şah Ali Bey olup, Hasan Padişah zamanında etkili bir güce sahipti. Sufi Halil Musullu ile yaptığı savaşta öldürüldü" denilmekte (Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 43).

Akkoyunlu tahtını ele geçirmek isteyen Ali Bey'in Resulayn kışlağına yönelmesi üzerine Hamza Bey, Diyarbakır şehrinin savunmasını güçlendirip haremmini buraya bırakarak şehrin idaresini Pürnek oğlu Şah Ali Bey ile İnak Halil oğlu Bayram Bey'e vermiş kendisi ise Mardin taraflarına hareket etmiştir (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 86; Ahsenü't-tevârîh, 2020, s. 225; Erdem-Paydaş, 2021, s. 81). Ayrıca Bağdat valisi Karakoyunlu İsfahan Bey'in Akkoyunluları hakimiyetine almak için Diyarbakır'a yönelmesi üzerine Hamza Bey'in karavul (gözcü) olarak,

¹ Pürnek emirlerinin geçiş törenindeki durumları ise şöyleydi. Emirlerin ulusu, noyanların kıymetlisi Emir Mansur Beğ-i Pürnek- hangi askere yüzünü dönse adı gibi yardım bulur, iktidar sahibi emirler arasında yiğitlik ve cengaverliğiyle tanınır ve bilinir- yıldızlardan daha kalabalık bir askerle, ululuk ve azamette gök kubbeye yarışır bir vaziyette arzğâha yöneldi. Yakına geldiklerinde adı geçen emir, tevazu ile yer öpme ayinini yerine getirdi ve bilinen usul gereğince mükemmel bir atı çekip getirdi- ak gün ve karayağız gece atlarını birbiri ardınca cihanın üstüne çeken felek yedekçileri böyle bir rüzgâr ayaklı cihan dolaşıcıyı ne görmüş ne de işitmiştir (Arznâme, 2024, s. 101, 139, 141).

² Seydi Ali Beğ-i Pürnek ve Şah Ali Beğ-i Pürnek yarar yiğitlerden bir kalabalıkla arzğâha geldiler. Arz merasiminin gereklerini yerine getirdiler ve sultanın lütfuna mazhar oldular (Arznâme, 2024, s. 101, 139, 141).

içinde Pir Muhammed-i Pürnek ile Şah Ali Bey-i Pürnek'inde olduğu bir birlik gönderdi. Mardin civarındaki Hatuniye yöresinde yapılan savaşta, Hamza Bey galip gelirken İsfahan Bey Bağdat'a kaçmış, ancak Pürnek oğlu Budak Bey bu savaşta ölmüştür. (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 93, 95). Hasan Rumlu, Pürneklerin bu savaşta kahramanlığını "Budak Beği korkusuz bahadırlarından bir topluluk ile ilerleyip eski zamanlarda benzeri duyulmamış bir savaş yaptılar" diye anlatır (Ahsenü't-tevârîh, 2020, s. 230). Yine Erzincan'ı almak için harekete geçen Hamza Bey tarafından Pir Muhammed-i Pürnek öncü birlik olarak gönderilmişti (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 103; Ahsenü't-tevârîh, 2020, s. 231). Bu esnada bazı Pürnek beyleri Sultan Hamza'nın yanında yer alırken, bazılarının da o dönemde Cihangir Mirza'ya destek veren Uzun Hasan Bey'in yanında konumlanmışlardır. Nitekim Hamza Bey'in Urfa kuşatmasında, Uzun Hasan Bey Pürnek emirlerini Cihangir Mirza'yı karşılamak için görevlendirmişti (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 109).

Sultan Hamza öldükten sonra amcasının oğlu Cihangir'in tahta geçmesine muhalefet eden beylerden biri de Pürnekli Şah Ali olup, Şeyh Hasan'ın taraftarlığına Rüstem-i Tarhan'ın yanına gidenler arasındaydı. Ancak bu gidenler Uzun Hasan Bey tarafından etkisiz hale getirilip Diyarbakır'a gönderilmiştir (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 117, 122, 124; Ahsenü't-Tevârîh, 2020, s. 241). Uzun Hasan Bey'in Karakoyunlulara karşı giriştiği bu savaşta ise yanında Pürnek beylerinden Şeyh Hasan-ı Pürnek ile Bayezid-i Pürnek vardı (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 118; Ahsenü't-tevârîh, 2020, s.142). Yine Uzun Hasan Bey Bingöl yöresinde avlandığı sırada, Pürnek beylerinden Halil Ak Togan'ın kardeşi Hüseyin'in çok miktarda mal ele geçirdiği ve Ahlat'ta Karakoyunlulardan yirmi kişiyi yakaladığı ifade edilmişti (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 150). Bir süre sonra Akkoyunlu tahtında Cihangir Mirza ile Uzun Hasan Bey'in araları açılmış ve mücadele başlamıştı. Yapılan bir savaşta Cihangir, Mardin'e kaçarken, kendisine bağlı Dara Bey-i Pürnek başta olmak üzere Muhamed-i İnak Halil, Ali Bey-i Koca Hacı, Ali Bey-i Pervane saf değiştirerek uzun Hasan Bey'e itaatlerini bildirdiler (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 151, 152). Bu mücadele sırasında Cihangir Mirza Karakoyunlu Cihanşah'ın desteğini almak için onun hakimiyetini kabul etmiş ve ona katılmak istemişti. Ancak bunu kabullenmeyen Uzun Hasan Bey, Mardin'i yağmaladı. İki taraf arasında gerçekleşen savaşta Pir Ahmed Bey-i Pürnek savaşın en şiddetli zamanında büyük yararlılıklar göstermişti (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 164). Ayrıca Uzun Hasan'ın Karakoyunlu Cihanşah'ın emirlerinden Rüstem-i Tarhan ile mücadelesinde öncü birlik olarak gönderdiği Şah Ali Bey-i Pürnek ile Dara Bey-i Pürnek, Zuli mevki ile Ayin Deresi arasında Rüstem'in gözcüleri ile karşılaşp onlardan bazılarını esir almışlardı (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 173, 174).

Uzun Hasan Bey'in hizmetine girmiş diğer Pürnek beyleri ise, İspir kalesinin hâkimi Bayezid Bey, Alıncak kalesinin alınması için görevlendirdiği Şeyh Ali Bey ve Karakoyunlu Hasan Ali Mirza'nın etkisiz hale getirilmesinde görev alan Şeyh Hasan Bey'dir (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 183, 306, 315, 337). Ayrıca Uzun Hasan Bey'in Fatih Sultan Mehmed ile giriştiği Otlukbeli Savaşı'nda (1473), Pürnekli Şah Ali, Akkoyunlu ordusunun sağ kanadında Uzun Hasan'ın oğlu Zeynel'in idaresinde bulunuyordu (Kitâb-ı Diyarbekriyye, 2014, s. 376; Arat, 1939, s. 303, 314; Gündüz, 2010, s. 161).

Uzun Hasan Bey öldükten sonra Pürnekler, Sultan Halil Bey'e destek verdiler. Nitekim Sultan Halil, amcazadesi Murad Bey'in isyanını bastırması için Mansur Pürnek'i ona karşı göndermiş ancak Murad Bey onu Sultaniye yakınlarında yenilgiye uğratmıştır. Sultan Halil'e karşı Yakup Bey'in taht mücadelesine girişmesi Pürnekleri ikiye bölmüştür. Ancak Yakup Beyin mü-

cadeleden zaferle çıkması Pürneklerin tamamının onun etrafında toplanmasını sağlamıştır (Erdem-Paydaş, 2021, s. 65). Pürneklerin Akkoyunlu Devleti içindeki hizmetleri, onları devlet idaresinde önemli mevkilere getirmiş, Yakub Bey zamanında ise en güçlü dönemlerini yaşamışlardır. Çünkü 1501 yılına kadar Irak-ı Arab'da Şah Ali Bey ve oğlu Barik Bey, Fars Eyaleti'nde ise Mansur Bey ve oğlu Kasım Bey idareyi ele almışlardı (Gündüz, 2010, s. 162). Yakub Bey öldükten sonra Musullu ve Pürnek beyleri, oğlu Baysungur'u hükümdar olarak seçtiler ise de hükümdarlığı yaklaşık bir yıl kadar sürmüştür (Erdem-Paydaş, 2021, s. 65, 179; Yinanç, 1978, s. 161).

Öte yandan bu dönemde Akkoyunlu tahtına Rüstem'i geçirmek isteyen Bayındır Beyi destekleyen Pürnekler, yeni yönetimde de idaredeki konumlarını koruyarak Irak-ı Arab ve Fars eyaletlerindeki hakimiyetleri devam ettirmişlerdir. Bu dönemde devletteki etkileri itibarıyla Ayba Sultan'dan sonra ikinci sırada gelen Pürnekler, devlet içindeki güçlerini bir ara Ahmed bin Uğurlu'nun yaptığı reformlarla kaybetmeye başlamışlar, ancak onun ölümünden sonra tekrar kazanmışlardır (Erdem-Paydaş, 2021, s. 65, 66). Akkoyunluların 1503 yılında Şah İsmail'e yenildiği sıralarda, Akkoyunluların Bağdat valisi, Pürneklerden Barik Bey idi. Şah İsmail'in gazabından kurtulmak için Bağdat'a sığınmak isteyen Elvend Mirza ile Akkoyunlu hükümdarlarından Murad Bey'e muhalefet eden Barik Bey, Şah İsmail'e bağlılığını bildirmek için Türkmen başlığını çıkararak, kızılbaş başlığını giydi. Ancak Şah İsmail'in Bağdat'a girmekte ısrarlı olduğunu anlayınca Halep'e kaçmıştı. 1508 Ekim'inde Halep'e giren Şah İsmail buradaki bütün Pürnek mensuplarını kılıçtan geçirdi (Âlem - Ârâ-yî Abbâsî I, 2019, s. 38; Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 37, dn. 43; Gündüz, 2010, s. 162; Gökbilgin, 1951, s. 45, 46). Barik Bey'in oğlu ise Osmanlılara sığınarak sipahi oldu. Yine Pürneklerden Şeyh Ahmed Bey'in oğulları Melik Mansur ve Pir İvaz da Osmanlılara iltica etmiş, kendilerine dirlikler verilmişti (Gündüz, 2010, s. 162). Kaynaklarda denk gelinen Pürnek beylerinden bir diğeri ise Rüstem Padişah zamanında Mugan ve Karacadağ beylerbeyi olan Hasan Bey Şekeroğludur (Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 44).

Akkoyunlular ortadan kalktıktan sonra bu devleti meydana getiren aşiret, boy ve oymaklar Safevîlere dahil olmuşlar ve "Türkmen Oymağı" adını almışlardır (Sümer, 1999, s. 101). Pek çok Pürnek beyi Safevî Devleti'nin hizmetine girdi. Pürnek beylerinden Şah Kulu Han, İsmail Mirza (II. İsmail) devrinde Meşhed hâkimi, Horasan'ın yarısının da beylerbeyi idi (Âlem - Ârâ-yî Abbâsî I, 2019, s. 161). Bu dönemde İsmail Mirza, Pürneklerden Murtaza Bey'e Meşhed hâkimliğini verip ondan Şah Tahmasb'ın cenazesinin Meşhed'e götürmesini istemiştir. Ayrıca cenazenin omuzlarda taşınması içinse üç yüz korcu³ vazifelendirilmişti. Özbeklerle savaşıp Celal Han'ı da öldüren Pürnek Murtaza Han, başarılarından dolayı kibre kapıldı. Çünkü devlet idaresinde Şamlu Ali Kulu Han'ın iktidarının artmasını istemiyordu. Dolayısıyla iki bey arasında büyük bir düşmanlık baş gösterdi. Pürnek Murtaza Bey merkeze, sürekli Herat beylerbeyisi Şamlu Ali Kulu Han ve Ustacalu Mürşid Kulu Han ile onların adamlarının isyan ettiklerini Meşhed ve Nişabur'a yürüdüklerini bildiren arzlar göndermişti. Nihayetinde iki Kızılbaş beyi arasında büyük bir savaş olmuş ve Ali Kulu Han yenilerek Herat'a çekilirken, Murtaza Bey de Meş-

³ Kurçi, Korçu, qurci, ya da Osmanlı kaynaklarındaki kullanımıyla korucular: Safevî Devleti'nin kurulduğu ilk andan itibaren varlık gösteren bu birlikler Şah'ı ve efradını korumakla görevli saray muhafızlarıdır. Maaşları saray hazinesinden ödenmektedir ve tıpkı Kızılbaş birlikleri gibi Türkmen kabilelerinden seçilerek saraya alınmaktadır. Şah I. İsmail döneminde sayıları 3.000 iken Şah Tahmasb döneminde 5.000, Şah I. Abbas yönetiminde ise 10-15.000 arasında değişmektedir. Özellikle Şah Abbas döneminde büyük önem kazanan kurçiler bu dönemde Kızılbaş beyleri yerine önemli eyaletlerin valileri olarak atanarak yönetimdeki Kızılbaş emirlerinin nüfuzunun azalmasında önemli rol oynadılar. Bkz. (Karadağ Çınar, 2011, s. 142).

hed valiliğinden alınarak Esterabad eyaletine atanmıştı. Murtaza Bey 1587 yılında vefat etmiştir. (Âlem -Ârâ-yî Abbâsî I, 2019, s. 243, 249, 265, 288, 303, 328; Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 44, dn. 53). Oğlu Muhammed Kulu ise Şebankere eyaletinin idaresini elinde bulunduruyordu (Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 44).

Pürnekler, Safevî Devleti içerisindeki oymak taassubuna karşı Şah Abbas'ın yanında yer alıp mücadele etmişlerdir. Nitekim Kızılbaş aşiretler arasındaki oymakçılık siyasetini tamamen bertaraf etmek isteyen Şah Abbas, aşiretler arasında ayrılıkları körükleyen Türkmen Muhammed Han'ın öldürülmesi görevini Pürnek beylerinden Ferruh Han'a vermişti. Ancak Damgan ve Bistam havalisinin hâkimi olan Pürnek Ferruh Han, Özbeklere karşı yeterli cesareti gösteremediğinden bu ülkelerin hâkimliğinden azledilmiştir (Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 44; Âlem -Ârâ-yî Abbâsî II, 2019, s. 33, 163). Yine bu dönemde Safevî ordusunda önemli mevkilerde yer alan başka bir Pürnek beyi ise, Yeni Revan kalesinin ele geçirilmesi esnasında, amannameyi Şerif Paşa namına kaleye götüren ve kaledeki halkın teslim olmasını isteyen Yüzbaşı Mirza Ali Bey idi (Âlem -Ârâ-yî Abbâsî II, 2019, s. 357). Ayrıca Şah Abbas zamanında Şah Bende Han, Tebriz hakimliğine getirilmişti (Âlem -Ârâ-yî Abbâsî III, 2019, s. 37). Şah Bende Han, Türkmen Pürnek Pir Budak Han'ın oğlu idi. Babasından sonra Tebriz hakimliğine ve Azerbaycan beylerbeyliğine tayin edildi. Gürcistan seferi sırasında Kara Kalhan yolunda kafirler tarafından öldürüldü. İş bilen tecrübeli, istidadlı bir genç olan Şah Bende Han, adaleti, tamahsızlığı ve dürüstlüğü ile şöhret bulmuştu. Şah Abbas ise Pürneklerin yapmış oldukları hizmetleri ve devlete olan sadakatleri nazar-ı itibara alarak, onun üç yaşındaki oğlunu, babasının yerine Azerbaycan beylerbeyliğine tayin edip adını II. Pir Budak koymuştu (Âlem -Ârâ-yî Abbâsî III, 2019, s. 160, 161; Tarih-î Kızılbaşan, 2015, s. 45, dn. 57). Ancak Şah Safi döneminde yaşının küçüklüğü sebebiyle bu vilayetin hakimliğinden azledilip, yerine Sipahsalar Rüstem Han getirilmişti. Pir Budak Han, Karacadağ hâkimi olduğu sırada vefat etmiştir (Âlem -Ârâ-yî Abbâsî IV, 2019, s. 244).

2. Osmanlılar Döneminde Pürnekler

Pürnekler, Anadolu'da Kütahya, Ankara Çankırı Halep ve Karahisar-ı Şarki sancakları, Han-ı Barçın kazası (Karahisar-ı Saib sancağı) Yozgat kazası (Bozok Sancağı), Yeni İl kazası (Sivas Sancağı), Sivrihisar ve Günyüzü kazaları (Hüdavendigâr sancağı), Diyarbakır eyaleti ve Haymana kazasına (Ankara Sancağı) dağılmışlardır (Türkay, 2012, s. 537). Akkoyunlu ve Safevî devletlerinde önemli mevkilerde yer alan Pürnekler, Osmanlılar zamanında Bozulus, Halep ve Yeni İl Türkmenleri içerisinde konar-göçer olarak varlıklarını sürdürdü. Bunun yanı sıra Diyarbakır ve Urfa'nın değişik nahiye ve köylerine yerleşerek ziraatla meşgul olmuşlardır. Bulundukları Güney Doğu Anadolu bölgesi ile İran coğrafyasında gerçekleşen Akkoyunlu-Safevi daha sonra Osmanlı-Safevi mücadeleleri bölgedeki göçerleri Orta ve Batı Anadolu'ya doğru göçer zorlamıştır. Yine 17. yüzyılda Celali isyanları sonucunda Orta ve Batı Anadolu'da köylerin boşalması Doğu ve Güney bölgelerden aşiretlerin iç kesimlere gelmesine neden olmuştur. Bu gelişmelerin dışında kalamayan Pürnekler de Ankara başta olmak üzere Eskişehir, Afyon, Bursa, Uşak ve Konya şehirlerine dağılmışlardır. Şimdi Osmanlılar zamanında Pürneklerin dağıldıkları sahalar ile 19. yüzyıldaki durumlarına ayrıntılı olarak bakabiliriz.

2.1. Bozulus Türkmenleri İçerisinde Pürnekler

15 ve 16. yüzyıllarda Pürnek aşiretinin bir kısmı Safevî Devleti'nin içerisinde bulunurken bir kısmı da Osmanlı sınırları içerisindeki konar-göçer teşekküller içerisinde yer almışlardır. Bu teşekküllerin başında Bozulus Türkmenleri gelmektedir. 1540 yılında tanzim edilen tahrir defterinde üç oymak ile temsil olunan Pürnekler toplam 183 nefer nüfusa sahip idi. Bunların

173'ü hane, 10'u mücerred statüsünde kaydedilmişti. Kayıtlara giren toplam koyun sayısı ise 30.850 adet olup, hane başına düşen ortalama koyun miktarı 178,3 idi (TD. nr. 200, s. 954, 955). Bkz. Tablo 1.

Tablo 1: 1540 Yılında Bozulus Türkmenleri İçerisindeki Pürnek Oymakları.

Cemaat Adı	Neferen	Hane	Mücerred	Agnam	Kethüda
Pürnek nd. Ali Fakihlü	51	50	1	18.610	Ahmed Kethüda
Pürnek	48	43	5	1.500	Pir Ali Kethüda
Pürnek	84	80	4	10.740	Numan? Kethüda

II. Selim döneminde tanzim edilen 1574 tarihli tahrirde ise Pürneklerin Bozulus teşekkülleri içerisindeki oymak sayısı dörde çıkmıştır. Zikredilen oymaklarda toplam 603 neferen yer alırken, bunların 470'i hane, 150'si mücerred nüfus idi (TD. nr. 561, s. 69-71, 121-126, 126, 127). Bkz. Tablo 2.

Tablo 2: 1574 Yılında Bozulus Türkmenleri İçerisindeki Pürnek Oymakları.

Cemaat Adı	Neferen	Hane	Mücerred	Kethüda
Ali Fakihlü	84	47	37	Mehmed b. Bozdoğan
Ali Fakihlü	72	42	30	Kulu b. Melik Ahmed
Pürnek	361	311	50	
Pürnek nd. Dedelü	103	70	33	Molla? Hüseyin b. Halil

Konar-göçer hayat süren bu oymaklardan başka Bozulus Türkmenlerine bağlı erken devirlerde yerleşikliğe geçip çiftçilik yapan Pürnek aşiretine mensup oymaklar da vardı. Bunlardan bazıları, Garbi Amid'e bağlı Pürnek Depesi⁴, Şarki Amid'e bağlı Akmeşhed⁵, Urfa kazasına

⁴ Zeamet statüsünde olan Pürnek Depesi köyünde, toplam 8 nefer mevcut olup bunların 3'ü çift, 3'ü bennak, 2'si mücerred idi. Ayrıca köyde 3 adet zemin bulunmaktaydı. Köylülerin ödemekle yükümlü olduğu vergilerin toplamı 4.150 akçe idi. (Köylerden alınan başlıca vergi kalemlerini çift, bennak, mücerred şeklinde defter olunan raiyyet rüsumu, ırgadiye, hinta (buğday), şair (arpa), çayır, pembe, küvvare (kovan), bad-ı heva, tapu-ı zemin ve deştbanı oluşturmaktaydı) (BOA. TD. nr. 200, s. 78, 122).

⁵ Akmeşhed köyünde 30 neferden mürekkep bir Pürnek oymağı mütemekkindi. Bu neferlerin 8'i çift, 14'ü bennak, 7'si ise mücerred statüsünde kaydedilmişlerdi. Vergilerinin toplam tutarı ise 9.428 akçe olarak tespit edilmiştir.

bağlı Akçahisar⁶, Erhan⁷, Sitti Kalesi⁸, Karaviran⁹, Harran nahiyesine bağlı İncirlü¹⁰ ve Feddan-ı Süfla¹¹ köylerine yerleşerek ziraatla meşgul olmuşlardır. (BOA. TD. nr. 200, s. 78, 122; TD. nr. 965, s. 122, 128, 154, 158; TD. nr. 362, s. 125, 147, 150, 199; TD. nr. 965, s. 202, 206; TD. nr. 362, s. 184, 186).

2.3. Halep Türkmenleri İçinde Pürnekler

Pürnek oymaklarının faaliyet gösterdiği teşekküllerden biri de Halep Türkmenleridir. 1536 tarihli tahrir kayıtlarında müteferrik oymaklar içerisinde zikredilen Pürnekler 4 cemaatten oluşmakta idiler. Kethüdalarının isimlerine göre ayrılan bu oymaklar a) Cemaat-i Pürnek, der-uhde-i Dede Kethuda, b) Cemaat-i Pürnek -i diğer, der-uhde-i İbrahim Kethuda bin Şavi Kethuda, c) Cemaat-i Pürnek-i diğer, der-uhde-i Eminlik ve Durmuş Kethuda, d) Cemaat-i Tabanlı, der-uhde-i Yaralı Kethuda bin Hasan, an-taife-i Pürnek idi. Bu oymaklarda toplam 110 vergi hanesi, 20 bennak ve 27 bekar nüfus mevcuttu. Ayrıca 29.670 koyunun beslendiği Pürneklerden 14.835 akçe vergi tahsil edilmekteydi (TD. nr. 397, s. 779-780). Bkz. Tablo 3.

Tablo 31526 Tarihinde Halep Türkmenleri İçerisindeki Pürnek Oymakları

Cemaat Adı	Kethüda	Hane	Bennak	Mücer-red	Agnam	Resm
Pürnek	Dede Kethüda	3	1	1	828	414
Pürnek-i diğer	İbrahim Kethüda bin Şavi Kehüda	53	9	15	14.955	7.477,5
Pürnek-i diğer	Eminlik ve Durmuş Kethüda	41	4	9	10.487	5.243,5
Tabanlı an-taife-i Pürnek	Yaralı Kethüda bin Hasan	13	6	2	3.400	1.700
Toplam		110	20	27	29.670	14.835

⁶ 1574 yılına ait tahrir defterine Akçahisar köyünün Pürnek oymağından olduğunu vurgulamak için “an taife-i Pürnek tabii Bozulus” notu düşülmüştür. 15 neferin yaşadığı köyde 13 hane bulunmakta ve bunların tamamı çift statüsünde idi. Köyün vergilerine bakıldığında 13 çift hanesinden 520 akçe, buğdaydan 846 keyl/5076 akçe, arpadan 423 keyl/1269 akçe, pembeden 40 maan/400 akçe, değirmenden 60 akçe, bağdan 90 akçe, ketenden 42 akçe, tapu ve deştbaniden 30 akçe olmak üzere toplam 7.487 akçe tahsil edilmiştir (TD. nr. 965, s. 122; TD. nr. 362, s. 199).

⁷ Erhan köyü 1541 yılında mezra olarak kaydedilirken, mezranın yol üzerinde olduğu bazı ulus taifesinin mütemekkin olduğu ve raiyyet edenlerden 3.000 akçe alındığı ifade edilmişti. 1574 yılında 10 neferin yaşadığı köyde 9 hane çift olarak kaydedilmiş ve bunlardan 360 akçe raiyyet rüsumu alınmıştı. Köydeki diğer vergilere bakıldığında buğdaydan 854 keyl/5124 akçe, arpadan 427 keyl/1281 akçe, çayırdan 100 akçe, kovandan 20 akçe, tapu ve deştbaniden ise 30 akçe tahsil edilmiş olup bunların toplam tutarı 6.915 akçeye tekabül etmekteydi (TD. nr. 965, s. 128; TD. nr. 362, s. 125).

⁸ Sitti Kalesi köyünde, 4 neferden müteşekkil küçük bir Pürnek oymağı mütemekkin idi. Bu neferlerin 3’ü hane statüsünde olup, 120 akçe raiyyet rüsumu ödemekteydi. Ayrıca buğdaydan 360 keyl/2.160 akçe, arpadan 184 keyl/553 akçe, tapu ve deştbani 38 akçe olmak üzere toplam 2.870 akçe tahsil edilmiştir (TD. nr. 965, s. 154; TD. nr. 362, s. 147).

⁹ Karaviran köyünde ise 22 neferden oluşan bir Pürnek oymağı yaşamaktaydı. Bu neferlerin 8’i çift olarak yazılmış olup 320 akçe vergi ödüyordu. Ayrıca köyde oturanlar buğdaydan 1066 keyl/6396 akçe, arpadan 533 keyl/1599 akçe, kovandan 82, kışlakçıyandan 30, pembeden 12 maan/120 akçe, çayırdan 30, bostandan 80, tapu ve deştbaniden 50 olmak üzere toplam 8.707 akçe vergi ödüyorlardı (TD. nr. 965, s. 158; TD. nr. 362, s. 150).

¹⁰ İncirlü köyünde 5 nefer yaşamakta olup, bunların tamamı çift hanesi statüsünde idiler ve 200 akçe raiyyet rüsumu ödüyorlardı. Yine köyden 598 keyl/3588 akçe buğday, 327 keyl/981 akçe arpa, 26 akçe de tapu ve deştbani olmak üzere toplam 4.795 akçe tahsil edilmiştir (TD. nr. 965, s. 202; TD. nr. 362, s. 184).

¹¹ Feddan-ı Süfla köyünde toplam 4 nefer yaşarken, bunların tamamı çift hanesi idi ve 160 akçe raiyyet vergisi ödüyorlardı. Ayrıca köyden 532 kile/3.193 akçe buğday, 266 kile/798 akçe arpa, 45 akçe tapu ve deştbani olmak üzere toplam 4.195 akçe vergi alınmıştır (TD. nr. 965, s. 206; TD. nr. 362, s. 186).

1550 ve 1584 yılına gelindiğinde Halep Türkmenlerine bağlı Bayad taifesi içerisinde yalnızca 1 tane Pürnek oymağına tesadüf edilmiştir (TD. nr. 280, s. 324; TD. nr. 391, s. 298; TD. nr. 610, s. 929). Bkz. Tablo 4.

Tablo 4: 1550 ve 1580 Yıllarında Halep Türkmenleri İçerisindeki Pürnek Oymakları

Tarih	Cemaat	Nefer	Hane	Mücerred	Resm	Agnam	Resm	Bad-ı heva	Yekûn
1550	Pürnek	12	6	6	36	1.941	970	60	1.066
1584	Pürnek	5	2	3	18	1.078	539	6	582

1526 yılında yaklaşık 4 oymak ve 147 neferden oluşan Pürnek oymakları 1550 yılında 1 oymak ve 12 nefer, 1584 yılında ise 1 oymak 5 neferden meydana gelmekteydi. Oymak ve nefer sayılarında büyük bir azalma olan Pürneklerin perakende oldukları ya da Yeni İl Türkmenleri içerisine dahil edildikleri tahmin edilmektedir.

2.3. Yeni İl Türkmenleri İçerisinde Pürnekler

Pürneklerin bağlı olduğu büyük teşekküllerden biri de Yeni İl Türkmenleridir. 1597 yılında Selim Mehmed, Hacı İsmail ve Veli Kethüda idaresindeki Pürnekler 91 nefer ve 1.820 akçe vergi hasılatına malik idi. 1641 yılına gelindiğinde Hasan Kethüda idaresinde bulunan Pürnekler, 230 haneden oluşmaktaydı. Yeni İl nahiyesine bağlı Orhan Yurdu'nu 150 akçe karşılığında yaylak olarak kullanan bu oymakta 32.307 adet koyun ve 683 deve mevcuttu. Ayrıca bu develerin resmi için 215 adet deve vermekle yükümlü idiler. Kara İbrahim kethüdanın idaresinde olan başka bir Pürnek oymağı 40 hane ve 12 bennak nüfustan oluşurken, bu oymakta 6.919 koyun ve 135 deve beslenmekteydi. Ayrıca beslenen develerden vergi olarak 34 adet deve tahsil edileceği ifade edilmişti. Kethüdası zikredilmeyen Pürnek adındaki başka bir oymağın ise 5 hane nüfusu vardı. Öte yandan Pürnek oymaklarından asker temin edildiği ve Avusturya savaşlarına katıldıkları görülmektedir. Nitekim 1648 tarihinde Hacı Kethüda idaresinde 1300 riyal kuruş bakayası olan cemaatin 1101 (1690) de 20 nefer asker ile Kara Hasan-oğlu Ali kethüda ve Cafer Bey idaresinde Avusturya seferine çağırılmışlardı (Şahin, 1980, s. 282).

3. 19. Yüzyılda Orta Anadolu'da Pürnekler

Osmanlı Devleti'nde Bozulmuş, Halep ve Yeni İl Türkmenleri içerisinde genelde Anadolu'nun doğu ve güney kesiminde faaliyet gösteren Pürneklerin farklı sahalara dağıldıkları tespit edilmiştir. İlk olarak Akkoyunlu-Safevî, ardından Osmanlı-Safevî mücadelelerinin bölgede yarattığı istikrarsız ve karışık durum sosyal ve iktisadi bunalıma yol açmıştır. Bölgedeki yaylakları artık kullanamayan konar-göçerler, çeşitli saldırılara uğrayıp büyük miktarlarda hayvan telefata yaşamışlardır. 16. yüzyılın sonlarından itibaren ise Celali isyanları patlak vermiş ve Anadolu kırsalındaki çok sayıda köy halî ve harabe duruma gelmiştir. Köylerdeki nüfus celâ-yi vatan ederek ya büyük şehirlere ya da gözden uzak yerlere kaçmıştır. Boşalan yerler ise doğu ve güneyden gelen konar-göçerler ile doldurularak şenlendirilmeye çalışılmıştır (Sümer, 1949, s. 42-46; Gündüz, 2010, s. 83-92; İlgürel, 1993, 252-257). Örneğin 1758 yılına ait bir kayıta Yeni İl ve Halep Türkmenlerine bağlı Pürnek aşiretinden bazı kişilerin eski yerlerinden kalkıp Emirdağı'na geldikleri belirtilmiştir (C.ML. 621 – 25564).

1857 tarihli verilere göre Yeni İl Türkmenlerine bağlı Pürnek oymakları Ankara, Kütahya, Karahisar-ı Sahib ve Konya livalarına yerleşmişlerdir (C.ML. 676, s. 1b-4a). Hatta Osmanlı Devleti, bir idari düzenlemeyle Ankara livasının Haymana yöresinde Pürneklerin yoğun olarak yaşadığı ve günümüzde Ankara'nın güneybatısında Polatlı civarında yer alan Kara Höyük, Alcı, Kötü Obası, Dere Türkmen, Kuşcu, Bey Obası, Köseler, Kızılca Kışla, Yozgatlı, Şih Ali, Bayburd Karsaklı Menteşe İğneciler, Tekke, Çanakçı Yıldızlı, Koca Hacılı, Etrak, Yenice, Beyceğiz, Hayır Şeyh, Muradlı Adası, Berkli? ve Çiftlik köylerinden oluşan Pürnek kazasını teşkil etmiştir (NFS. d. 1789, s. 1-39; NFS.d. 18704, s. 1-6; NFS. d. 2133, s. 2). Öte yandan köylerin sayısı idari değişikliklere bağlı olarak nüfus defterlerinde farklılar göstermektedir. Nitekim H.1258/M.1842 tarihli nüfus defterlerinde köy sayısı 25 olarak verilmiş ve defterin kapağına "Ankara'ya muzaf Pürnek kazasında kain Harameyn aşiretinin nüfus defteridir" notu düşülmüştür. Zikredilen köylerde toplam 620 hane olup toplam nüfusları 1.795 kişiden oluşmaktaydı (NFS. d. 1789, s. 1-39). Kazanın adı her ne kadar Pürnek olsa da köylerde yaşayan bu hanelerin tamamının Pürnek aşiretinden olmadığı müşahede olunmuştur. Nitekim H.1262/M.1845 tarihli nüfus defterinde köy sayısı 16 olup nefer 139 idi. Ayrıca Kara Höyük köyünde İmranlı aşireti yerleşmişti. Yine defterde virane olan Alişar Viranı, Türkmen Viranı ve Hayırşeyh Viranı köylerinin şenlendirmeleri için Çelikanlı aşiretinin iskân edildikleri ifade edilmişti (NFS. d. 2133, s. 2). H.1263/M.1846 yılında düzenlenen bir nüfus defterinde ise Pürnek kazası 18 köy ve 67 hane olarak kaydedilmiştir. Muhtemelen bu nüfus defterine sadece Pürnek aşiretine mensup haneler yazılmıştı (NFS.d. 18704, s. 1-6). Bunların yanı sıra H.1267/M.1850 tarihli ceride kaydında Pürnek aşiretinin yaşadığı Etrak, Yıldız, Çanakçı, Karsak, Bayburd, Kızılca Kışla, Şih Ali, Bey Obası, Kuşcu, Köseler, Eski Karsak ve Hayır Şeyh köylerine Afşar ve Rışvan aşiretinden meslek ve zanaat erbabı kişilerin yerleştirildiği görülmüştür (ML.CRD.d. 1377, s. 18-24).

Pürnek aşiretinin dağıldığı vilayet, kaza ve köylerin isimlerini hane ve vergi sayılarının tutulduğu defter ise H.1274/M.1857 tarihliidir. Defterin başında "Pürnek cemaatinin tavattun eyledikleri eyalat ve elviye ve kaza ve kuranın ve mikdar hane ile virgü senevilerin yekûn ve keyfiyetini beyan defteri" ifadesi yer alır. Bu deftere göre Ankara livasının Haymana kazasına bağlı Höyük, Bayburd, Koca Hacılı, Kara Sakallı, Şih Ali, Kızıl Kışla, Köseler, Bey, Kuşcu, Çanakçı, Yenice, Etrak, Yıldızlı, Menteşe, İneciler, Tekke, Sarı Halil, Ayırık, Şerefli, Pire Pınarı, Kötek, Selmanlı köylerine, Ayaş kazasının Uruş ve Gündül köylerine, Ankara merkez kazasının Yenice mahallesine, Aşağı Koca kazasının Semer, Poyraz, Gökler, Ormançiftliği, Ballı Kuyumcu ve Bacı köylerine, Günyüzü kazasının Çatak, Kürtler, Çardak Özü, Siroz köylerine, Sivrihisar kazasının Çandır, Ortaklar, Kızılca, Dümrek köylerine, Yörükân kazasının Abdülkerim, Yassı Höyük, Tozlu Kaya, Hacılar? köylerine, Murtazabad kazasının Onaç ve Yassı Burun köylerine, Yanabad kazasının Çavuş köyüne ve Beypazarı merkez kazası ile Elvanlar köyüne yerleşmişlerdir. Bu kaza ve köylerde toplam 219 hane mevcut olup, bu hanelerden 35.351 kuruş vergi tahsil edilmiştir (C.ML. 676, s. 1b- 2a).

Pürnek oymakları Kütahya livasına bağlı Eskişehir'in merkez kazası ile Kara Tokad, Kalburcu, Yahni Kapan, Kara Hüyük köylerinde, Uşak kazasının Oturak köyünde ikamet etmekteydiler. Bu köylerde Pürneklerden toplam 19 hane yaşamakta olup 1.613 kuruş vergi ödemişlerdir. Karahisar-ı sahib livasının Sincalı kazasına bağlı Paşalı, Hacı Oğlu, Hamamcı Oğlu köylerinde, Bolvadin merkez kazasında, Çölabad kazasının Doğanlı köyünde, Çay kazasının merkezi ile Karabağ, Dendiri, Bey, Serki Saray, Ali Kel, Aytimur ve Aksarım köylerinde 22 hane oturmakta ve 3542 kuruş vergi vermektedirler. Karasi kazasının Kırk Ağaç ve Boğaz köylerinde Bursa ve Söğüd merkez kazalarında ve İnegöl kazasının Bey ve Kurşunlu köylerinde Pürnek

cemaati yerleşmişti bunların hane sayısı ise 10, vergisi 1.610 kuruştı. Pürneklerin dağıldığı yerlerden bir diğeri de Konya livasının Akşehir kazasına bağlı Dipi, Karabulut ve Dipevi köyle-riydi. Bu köylerde 16 hane mevcut olup 2.579 kuruş vergi alınmıştır (C.ML. 676, s. 2b- 4a).

Tablo 5: H.1274/M.1857 tarihli ve 676 numaralı Deftere Göre Pürnek Aşiretinin Dağıldığı Liva, Kaza ve Köyler ile Hane ve Vergi Rakamları.

No	Liva	Kaza	Karye	Hane	Vergi
1	Ankara	Haymana	Höyük	5	807
2	Ankara	Haymana	Bayburd	14	2.262
3	Ankara	Haymana	Koca Hacı	14	2.262
4	Ankara	Haymana	Karsaklı	18	2.908
5	Ankara	Haymana	Şih Ali	10	1.615
6	Ankara	Haymana	Kızıl Kışla	4	646
7	Ankara	Haymana	Köseler	9	1.454
8	Ankara	Haymana	Bey	18	2.908
9	Ankara	Haymana	Kuşçu	11	1.777
10	Ankara	Haymana	Çanakçı	24	3.877
11	Ankara	Haymana	Yenice	8	1.292
12	Ankara	Haymana	Etrak	2	323
13	Ankara	Haymana	Yıldızlı	6	969
14	Ankara	Haymana	Menteşe	20	3.231
15	Ankara	Haymana	İğneciler	3	484
16	Ankara	Haymana	Tekke	6	969
17	Ankara	Haymana	Sarı Halil	1	161
18	Ankara	Haymana	Ayrık	2	322
19	Ankara	Haymana	Şerefli	2	322
20	Ankara	Haymana	Pire Pınarı	1	161
21	Ankara	Haymana	Kötek	1	161
22	Ankara	Haymana	Selmanlı	1	161
23	Ankara	Ayaş	Uruş	1	161
24	Ankara	Ayaş	Güdül	2	322
25	Ankara	Nefs-i Ankara	Yenice Mahallesi	3	483
26	Ankara	Aşağı Koca	Semer	1	161
27	Ankara	Aşağı Koca	Poyraz	1	161
28	Ankara	Aşağı Koca	Gökler	1	161
29	Ankara	Aşağı Koca	Ormançiftliği	3	483
30	Ankara	Aşağı Koca	Ballı Kuyumcu	1	161
31	Ankara	Aşağı Koca	Bacı	1	161
32	Ankara	Günyüzü	Çatak	1	161
33	Ankara	Günyüzü	Kürtler	3	483
34	Ankara	Günyüzü	Çardak Özü	2	322
35	Ankara	Günyüzü	Siroz	1	161
36	Ankara	Sivrihisar	Çandır	1	161
37	Ankara	Sivrihisar	Ortaklar	3	483

38	Ankara	Sivrihisar	Kızılca	1	161
39	Ankara	Sivrihisar	Dümrek	1	161
40	Ankara	Sivrihisar	Nefs-i Sivrihisar	1	161
41	Ankara	Yörükân	Abdülkerim	1	161
42	Ankara	Yörükân	Yassı Höyük	2	322
43	Ankara	Yörükân	Tozlu Yayla	1	161
44	Ankara	Yörükân	Hacılar?	1	161
45	Ankara	Murtazabad	Onaç	2	322
46	Ankara	Murtazabad	Yassı Burun	1	161
47	Ankara	Yabanabad	Çavuş	1	161
48	Ankara	Beypazarı	Elvanlar	1	161
49	Ankara	Beypazarı	Nefs-i Beypazarı	1	161
50	Kütahya	Eskişehir	Kara Tokad	9	1.454
51	Kütahya	Eskişehir	Kalburcı	6	969
52	Kütahya	Eskişehir	Yahni Kapan	1	161
53	Kütahya	Eskişehir	Nefs-i Eskişehir	1	161
54	Kütahya	Eskişehir	Kara Hüyük	1	161
55	Kütahya	Uşak	Oturak	1	161
56	Karahisar-i Sahib	Sincanlı	Paşalı	2	322
57	Karahisar-i Sahib	Sincanlı	Hacı Oğlu	1	161
58	Karahisar-i Sahib	Sincanlı	Hamamcı Oğlu	1	161
59	Karahisar-i Sahib	Bolvadin	Nefs-i Bolvadin	3	483
60	Karahisar-i Sahib	Çölabad	Doğanlı	4	644
61	Karahisar-i Sahib	Çay	Nefs-i Çay	1	161
62	Karahisar-i Sahib	Çay	Karabağ	1	161
63	Karahisar-i Sahib	Çay	Dendiri	1	161
64	Karahisar-i Sahib	Çay	Bey	1	161
65	Karahisar-i Sahib	Çay	Serki Saray	1	161
66	Karahisar-i Sahib	Çay	Nefs-i Karahisar	1	161
67	Karahisar-i Sahib	Çay	Ali Kel	1	161
68	Karahisar-i Sahib	Çay	Aytimur	3	483
69	Karahisar-i Sahib	Çay	Aksarım	1	161
70	Karasi	Karasi	Kırk Ağaç	1	161
71	Karasi	Söğüd	Kaza-i Söğüd	2	322
72	Karasi	Bursa	Nefs-i Bursa	1	161
73	Karasi	Karasi	Boğaz	1	161
74	Karasi	İnegöl	Bey	1	161
75	Karasi	İnegöl	Kurşunlu	2	322
76	Karasi	İnegöl	Bey	2	322
77	Konya	Akşehir	Dipi	5	808
78	Konya	Akşehir	Karabulut	4	644
80	Konya	Akşehir	Dibevi?	7	1.127
Toplam				286	46.149

Pürneklerin dağıldığı sahalardan biri de Doğu Karadeniz yöresi olup, kökleri Yavuz Sultan Selim dönemine kadar gitmektedir. 1501 yılında Şah İsmail'in Tebriz'de giriştiği katliamdan kaçıp Osmanlı Devleti'ne sığınan bazı Akkoyunlu beyleri ve ahalisini Yavuz Sultan Selim Trabzon ile Rize arasına yerleştirmişti. Nitekim Trabzon'un en büyük eşraflarından olan Muradkhan zadeler Akkoyunlulara mensup idiler. Yine Trabzon-Rize arasında oturan kara saçlı değirmi yüzlü Türkmenler, tıpkı Tebrizliler gibi "-ke'yi -çe, -ge'yi -ce" şeklinde konuşuyorlardı (Kırzioğlu, s. 84, 85, dn. 5). Ayrıca Sürmene'nin Dağbaşı bucağındaki köyler Akkoyunlu Türkmenlerine tabi Pürnek oymağına mensup iken, ilçenin Muratlı köyünde Pürnekli adıyla anılan aileler mevcuttu. Bundan başka Trabzon'un Araklı ilçesine bağlı Beştepe köyü, Pürneklerin yerleştiği yerler arasında olup, ilçe sınırları içerisinde Pürnek Yaylası adıyla da bir yayla bulunmaktadır. Yine Rize'nin Çamlıhemşin ilçesinde Çat vadisinde Pürnek ismiyle bir dere mevcut iken, ilçenin yaylalarında koyun yataklarına Purnek/Pornak/Pornag denilmekteydi. Bu veriler gösteriyor ki Akkoyunlu-Safevî mücadelesinden kaçıp Osmanlı'ya sığınan Pürnek oymakları Doğu Karadeniz yöresine iskân edilmişlerdir (Bilgin, 1990, s. 221, 222; Saatçi, 2008, s. 16). Öte yandan Erzurum'un Hınıs ilçesine bağlı Akbayır köyü Pürnek aşireti tarafından kurulmuştu (TD. 294, s. 37; <https://www.koylerim.com/hinis-akbayir-koyu>). Diyarbakır'ın Çınar ilçesinin Beşpınar köyünün Murattaşı mezrasına Pürnek oymağı yerleşerek buraya adlarını vermişti (<https://www.nisanyanyeradlari.com>). Yine İran'ın Batı Azerbaycan eyaletinde Poldeşt ilçesinin kırsalında Pornak adıyla anılan bir köy yerleşmesine denk gelinmektedir (<https://yandex.com.tr/maps/geo/>).

Öte yandan Pürnek aşiretlerine mensup bazı kimselerin Orta Anadolu'da eşkıyalık yaptıkları kayıtlara yansımıştır. 1172/1758 senesinde Kütahya mütesellimine gönderilen bir hükme göre, Yeni İl ve Halep Türkmenlerine bağlı Pürnek aşiretinden Ahmed, Abdülhalim, Çarık Kethüda, Pürnek Bekir, İpek ve Memiş adlı kimseler oturdukları eski yerlerinden kalkıp Emirdağı'na yerleşmişlerdir. Bir hayli taraftar da toplayan bu kişiler, iş birliği yaptıkları başıboş levendat taifesinin desteğiyle bölgedeki ahaliyi rahatsız etmelerinin yanında Haremeyn'e ödedikleri aidatı vermek istememişlerdir. Bunun üzerine aidatın tahsil edilerek aşiretin eski yerine gönderilmesi, eşkıya elebaşlarının da yakalanarak Ankara kalesine hapsedilmesi salık verilmiştir (C.ML. 621 – 25564). Bunların yanı sıra Pürnek beylerinden bölgelerindeki asayişin sağlanması hususunda idarecilere yardımcı olmaları da talep edilmiştir. Bu çerçevede Tabanlı ve Pürnek aşiretlerinin beylerine gönderilen hükümde, eşkıya reislerinden Genç Mehmed, Bezgin Hüseyin, Ak Mustafa, Baba Yusuf ve Araboğlu topladıkları iki yüzden fazla eşkıyayla Beypazarı civarındaki Gömleksiz Köprüsü'nde Kayseri pazarından gelen tüccarlara saldırarak mallarını yağmalamışlardı. Eşkıyaların Bolu sancağından Gerede tarafına gittikleri haberi üzerine, Tabanlı ve Pürnek aşiret beyleriyle birlikte Ankara sancağı mutasarrıfı Şahsuvarzade Mehmed ve Kengiri sancağı mutasarrıfı Hüseyin iki yüzden fazla eşkıyanın ortadan kaldırılması için harekete geçmiştir (MD. nr. 115, Hüküm. 261). Yine Pehlivanlı Mir Aşireti, Milli Mir Aşireti Ömer, Pürnek Mir Aşireti Hamza'ya gönderilen hükümde, Yeni İl Türkmen voyvodası Ahmed, merkeze mektup göndererek, Yeni İl Türkmenlerinden Elçi-oğlu Deli Hakverdi'nin eşkıyalık yapıp, insanları katlettiği ifade edilmişti. Ancak Şeyhlü Türkmanı beyi Seyfi Ali'nin bu eşkıyaya yataklık yaparak onu koruduğu haber alınmıştı. Bunun üzerine Yeni İl voyvodası Ahmed ile aşiret beylerinin Elçi-oğlu ile Seyfi Ali'yi derdest edip, Kıbrıs adasına sürgün edilmesi hususunda emir verilmişti (MD. nr. 122/Hüküm 8). Bir başka hükümde ise Pehlivanlı, Akçakoyunlu, Pürnek, Karagündüzlü, Bahrilü, Boynuincelü cemaatleri beyleri ve kethüdalarına, Yörükân cemaatleri kethüdalarından bazı şakilerin altı binden fazla ahali ile Hamid, Teke, Karahisar-ı Sahib, Beyşehir

ve Akşehir sancaklarının köylerine konup adam öldürmek, yağma yapmak, mahsullerine zarar vermek suretiyle ahaliye zulmettikleri bildirildiğinden bu şakilerin cemaatlerinden ayrılıp Kıbrıs'a sürülerek kalebend edilmeleri için emir verilmiştir (MD. nr.134/Hüküm 487).

Sonuç

Akkoyunlu Türkmenleri içerisinde önemli bir yeri olan Pürnek aşireti, varlığını günümüze kadar devam ettiren aşiretlerden biridir. Pürnek beyleri, Karayülük Osman Bey'den itibaren Akkoyunlu aşiret konfederasyonunun bir parçası olarak mühim mevkilere gelmişlerdir. Özellikle Kara Yülük Osman Bey'in ölümünden sonra başlayan taht mücadeleleri sırasında Hamza Bey ve Şeyh Hasan'a destek veren Pürnekler, 1451 yılında Uzun Hasan Bey'in yanında yer aldılar. Bu dönemde Pürnek aşiretinden Küh Ahmed Bey, Şah Ali Bey, Şeyh Hasan Bey, Beyazid Bey, Mansur Bey, Kasım Bey, Barik Bey ön plana çıkmıştır. Akkoyunluların, Şah İsmail tarafından ortadan kaldırılmasından sonra Safevîlere dahil olan Pürnekler, Türkmen Oymakları içerisinde yer almışlardır. Bu dönemde Şah Kulu Han, Pir Budak Han, Murtaza Bey, Şah Bende Han ve Ferruh Han gibi Pürnek beyleri Safevî devletine hizmet etmişlerdir.

Osmanlıların konar-göçerler üzerinde takip ettiği politika neticesinde boy asabiyesi kırılan Pürnekler, ilk dönemleri kadar etkili olamamışlardır. Dolayısıyla Osmanlı döneminde birer vergi reayasına dönüşerek, Bozulus, Halep ve Yeni İl Türkmenleri içerisinde kadim göçer yaşamlarına devam etmişlerdir. Bunların yanı sıra erken dönemlerden itibaren Garbi Âmid'e bağlı Pürnek Tepesi, Şarkî Amid'de Akmeşhed, Urfa kazasında Bozabad nahiyesine tabi Ağca Hisar, Erhan/Erzan, Sitti Kalesi, Karaviran; Harran nahiyesine tabi İncirlü, Feddan'ı Süfla köylerine yerleşmişlerdir. Ayrıca Güney Azerbaycan coğrafyasındaki bazı Pürnek oymakları, Safevîlerden kaçarak Yavuz Sultan Selim'e sığınmışlardı. Yavuz ise bunları Doğu Karadeniz yöresine yerleştirmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki uzun süren Osmanlı- Safevî çatışmasının getirdiği istikrarsızlık da Bozulus Türkmenlerinin haliyle Pürneklerin Orta ve Batı Anadolu'ya göç etmesine neden olmuştur. Yine Celali isyanlarıyla pek çok köy halî ve harabe durumuna gelmişti. Osmanlı Devleti ise 17. yüzyıldan itibaren boşalan köyleri aşiretleri iskân ederek, köyleri şenlendirmeyi amaçlamıştı. Bu amaçla Pürnekler başta olmak üzere Doğu ve Güneydoğu'dan gelen pek çok aşiret Orta ve Batı Anadolu'nun köy ve kasabalarına iskân edilmiştir.

19. yüzyıldaki verilerden hareketle Pürneklerin, Ankara'nın Haymana kazasına geldikleri tespit edilmiştir. Hatta burada Pürnekleri meydana getiren köylerden Günyüzü diğer adıyla Pürnek kazası teşkil edilmiştir. Pürnekler Ankara vilayetinin Haymana, Ayaş, Aşağı Koca, Günyüzü, Sivrihisar, Yörük, Murtazabad, Yanabad ve Beypazarı; Kütahya vilayetinin Eskişehir ve Uşak; Karahisar-ı Sahib vilayetinin Çay, Sincanlı, Bolvadin, Çölabad ve Çay, Karasi vilayetinin Söğüd, Bursa, İnegöl ve Konya vilayetinin Akşehir kazalarının muhtelif köylerine dağılmışlardır. Bu köylere dağılan Pürnek aşiretine mensup kişilerin hane sayısı 286 vergi miktarları ise 46.149 kuruştu.

Kaynakça

Arşiv Vesikaları

BOA. TD. nr. 200. (H.947). Diyarbakır-Bozulus Mufassal Tahrir Defteri.

BOA. TD. nr. 561. (II. Selim). Urfa-Bozulus Mufassal Tahrir Defteri.

BOA. TD. nr. 965. (H.973). Urfa Mufassal Tahrir Defteri.

BOA. TD. nr. 362. (H.973). Urfa Mufassal Tahrir Defteri

- BOA. TD. nr. 397. (H.943-M.1536). Haleb Mufassal Tahrir Defteri.
BOA. TD. nr. 280. (M.1550). Haleb Mufassal Tahrir Defteri.
BOA. TD. nr. 391. (M. 1550). Haleb Mufassal Tahrir Defteri.
BOA. TD. nr. 610. (M.1584). Haleb Mufassal Tahrir Defteri.
BOA. TD. nr. 294 (H.963/M.1556). Hınıs Mufassal Tahrir Defteri.
BOA. C.ML. 676 – 27723, H-22-05-1274.
BOA. C. ML. 621.
BOA. ML.CRD.d. 1377.
BOA. C.ML. 676 – 27723, H-22-05-1274.
BOA. MD. nr. 115, 122, 134.
BOA. NFS. d. 1789, 18704. 2133, 18704.

Ana Kaynaklar ve Modern Araştırmalar

- ANONİM. (2015). *Tarih-i Kızılbaşan*. Çev. Tufan Gündüz. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
BİLGİN, M. (1990). *Sürmene Tarihi*. İstanbul: Sürmene Belediyesi Kültür Yayınları.
CELÂLEDDİN DEVVÂNÎ. (2024). *Arzname*. (trc. Abdullah Okal). İstanbul: Klasik Yayınları.
EBUBEKR-i TİHRANÎ. (2014). *Kitab-ı Diyarbekriyye*. (çev. Mürsel Öztürk). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
ERDEM, İ.- PAYDAŞ, K. (20121). *Ak-Koyunlu Devleti*. İstanbul: Bige-Kültür-Sanat.
GÖKBİLGİN, M. T. (2010). XVI. Asır Başlarında Osmanlı Devleti Hizmetindeki Akkoyunlu Ume-rası. *Türkiyat Mecmuası*, 9, 35-46.
GÜNDÜZ, T. (2010). *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
HASAN-ı RUMLU. (2020). *Ahsenü't-Tevarih*. (çev. Mürsel Öztürk). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
İSKENDER BEY MÜNŞÎ-Yİ TÜRKMEN. (2019). *Târîh-i Âlem -Ârâ-yî Abbâsî*. C. I-II-III-IV. (çev. Ali Genceli). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
KIRZIOĞLU, F. (1998). *Osmanlılar'ın Kafkas-Elleri'ni Fethi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayın-ları.
SÜMER, F. (1949). Bozulus Hakkında. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Der-gisi*, 7(1), 29-46.
SÜMER, F. (1989). "Akkoyunlular". *İslam Ansiklopedisi*. C.2. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Ya-yınları, 270-274.
SÜMER, F. (1999). *Safevî Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
ŞAATÇI, Y. (2008). *Hemşin Horonlarında Atma Türküler*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bi-limler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- ŞAHİN, İ. (1980). *Yeni-İl Kazâsı ve Yeni-İl Türkmenleri (1548-1653)*, İÜ. Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KARADAĞ Çınar, G. (2011). *Safevî-Özbek Siyasî İlişkileri ve Osmanlı'nın Tesiri (1524-1630)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.
- İLGÜREL, M. (1993). "Celâlî İsyanları". *İslam Ansiklopedisi*. C. 7. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 252-257.
- TÜRKAY, C. (2021). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*. İstanbul: İşaret yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İ.H. (1969). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- WOODS, J. E. (1993). *300 Yıllık Türk İmparatorluğu Akkoyunlular*. (çev: Sibel Özbudun). İstanbul: Milliyet Yayınları.
- YİNANÇ, M. H. (1978). "Akkoyunlular". *İslam Ansiklopedisi*. C.1. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı, 251-270.

İnternet Kaynakları

<https://www.koylerim.com/hinis-akbayir-koyu> (Erişim Tarihi: 29.09.2025)

<https://www.nisanyanyeradlari.com> (Erişim Tarihi: 29.09.2025).

<https://yandex.com.tr/maps/geo/> (Erişim Tarihi: 29.09.2025).

EXTENDED ABSTRACT

The Turkmen, who embraced the nomadic lifestyle of the steppes, were not only a social community but also possessed the power and ability to establish and govern a state within a political organizational system. Indeed, like the Seljuk and Ottoman empires, the Akkoyunlu State was also founded through the confederation of various Turkmen tribes within the framework of these characteristics. In this context, the Akkoyunlu included the Afşars, Ağaçeriler, Ağmalu, Ahmedlü, Alpagut, Emirlü, Arapkir-lü, Baharlu, Bayat, Bayramlu, Biçenlü, Buldukanî, Bozdoğanlılar, Çakirlü, Çemişgezeklü, Çepni, Çigani, Döğer, Duharlu, Dulkadirlü, Hacılı, Hamza Hacılı, Haydarlu, İnallu, Candaroğullar (İsfenderiyarî), İvaz, İzzeddin Hacılı, Harbendeli, Mamaşlu, Miranşahî, Musullu, Pazukî, Pür-nek, Karmanlı (Karamanî), Koca Hacılı, Rebi'a, Sa'dlu, Şamlu, Tabanlı, and Yurtçı, for a total of thirty-nine tribes. The Pürnek tribe constituted an important branch of the Akkoyunlu state. The Pürnek tribe is recorded in sources with spellings such as Pürnâk, Pernâk, and Bürnâk. In his assessment, F. Sümer stated that this name should be pronounced as Pürnek. Today, the term Pernek/Pürnek is used in the Polatlı (Ankara) and Zara (Sivas) regions to mean a gathering or association, while in Yozgat it refers to sheep separated from the flock, in Giresun and Trabzon it refers to foreign sheep and goats joining the flock, and in Gümüşhane it refers to animals gathered from many people to be grazed.

The Pürnek beys began to be influential in the state from the time of Karayülük Osman Bey and subsequently supported Hamza and Uzun Hasan beys. Thanks to this support, they established a relationship of affinity by marrying daughters from the Bayındırı family, who were of Akkoyunlu lineage. In the Arznâme, the Pürnek beys Emir Mansur Bey, Seydi Ali Bey, and Şah Ali Bey are mentioned among the right-hand commanders. Furthermore, the Pürneks

served on the right flank of the army in the Battle of Otlukbeli. This situation is important in terms of showing the position of the Pürneks within the Akkoyunlu State. After Shah Ismail eliminated the Akkoyunlu state, they joined the political rule of the Safavids. Some of the Pürnek tribe, who held important positions here, entered the Ottoman Empire and were represented among the Bozulus, Aleppo, and Yeni İl Turkmen tribes in the 16th century. From the 17th century onwards, they migrated to Central and Western Anatolia, settling in various locations in Ankara, Eskişehir, Afyon, Bursa, and Konya. In fact, due to their large numbers in the Ankara region, a district called Pürnek (Günyüzü) was established. This study focuses on the history of the Pürnek tribe during the Akkoyunlu, Safavid, and Ottoman periods, examining their situation during the Ottoman period in particular, based on cadastral records, population records, tax records, and individual documents. In this way, an attempt has been made to shed some light on the history of the Pürnek tribe, which was an influential tribe.